

*śrīh
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ*

*śrī lakṣmīhayagrīvadivyapādukāsēvaka
śrīmadabhinavaraṅganātha brahmataṇtraparākāla
mahādēśikairanugṛhītaṁ*

**॥ śrī lakṣmīhayavadana
ratnamālāstōtram ॥**

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ

śrīmatē rāmānujāya namah

śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namah

॥ śrī lakṣmīhayavadana ratnamālāstōtram ॥

vāgīśākhyā śrutismṛtyuditaśubhatanō -

rvāsudēvasya mūrtih

jñātā yadvāgupajñām bhuvi manujavarai -

rvājivaktraprasādāt |

prakhyātāścaryaśaktih kavikathakaharih

sarvatantrasvatatantrah

trayyantācāryyanāmā mama hr̥di satataṁ

dēśikēndraḥ sa indhām || 1 ||

satvasthaṁ nābhipadmē vidhimatha ditijām

rājasām tāmasām cā -

bbindvōrutpādya tābhyaṁapahṛtamakhilām

vēdamādāya dhātrē |

dattvā drāktau ca hatvā varagaṇamadiśa -

dvēdhasē satra ādau

tantraṁ cōpādiśadyassa mama hayaśirā

mānasē sannidhattām || 2 ||

adhyāstē'ṅkam parāvāk varahayaśirasō

bharturācāryakē yā

vāñchāvānaitarēyōpaniṣadi caramā -

tprāktanē khaṇḍa ādau |

yasyā vīṇāṁ ca daivīṁ manasi vinidadha -
tkhyātimētyantyamantrē
sēśānā sarvavācō mama hṛdayagatā
cāru māṁ vādayēdvāk || 3 ||

kṛṣṇāṁ viprā yamēkaṁ vidurapi bahudhā
vēdayōrādimāntē
sraṣṭā visraṁsamānassvamatha samadadhā -
cchandasāṁ yēna dānāt |
kṛṣṇāṁ viṣṇum ca jiṣṇum kalayituriपि yat -
saṁhitāmāyuruktam
vākśliṣṭāṁ prāṇamēnaṁ hayamukhamanusa -
ndadhmahē kiṁ vṛthā'nyaiḥ || 4 ||

prakhyātā yā"śvalāyanyadhikaphaladaśa -
ślōkyabhikhyā tadantaḥ
śrutyuktā vāk sarasvatyapi hayamukha tē
śaktiranyā na yuktā |
pūrṇā tvacchaktirardhaṁ bhavati vidhivadhū -
ryā nadī sā kalāsyā
ityukterbrahmavaivarta iha samuditā
syātparā nimnagā'nyā || 5 ||

śrīharṣō viṣṇupatnīṁ vadati kavirimāṁ
naiṣadhē mallināthah
khyātāmētāṁ purāṇē hayamukha bhuvi ca
sthāpitāṁ viṣṇupārsvē |

*dhīvāgmitvārthajapyam dinamukhasamayē
śaunakassūktamasyāḥ
śrīyuktam bahvṛcassa smṛtikṛdapi tadā
cintanīyam tathainām || 6 ||*

*vāgāmbhṛṇyādisūktē niravadhīhimā
yā śrutā vāk ca dēvī
pūrvē sūktē'pi haṁsastvamadhibhīmā
viśrutō bahvṛcairyāḥ |
yuktāvāraṇyakē tau kathitabahuguṇau
sāmanī saṁhitētya -
pyārādhyō vyūharūpī hayamukha viditō
jñāninām karmabhītvam || 7 ||*

*indrō vṛtrām haniṣyan sakhivara vitaram
vikramasvēti viṣṇum
samprārthyātō hatāristata upajanita
brahmahatyā panutyaī |
sūktābhīmāhutim yam prati paramajuhō -
nmūrdhni gandharva ēkō
dēvānām nāmadhārī sa mama dṛḍhamatā -
vadya vācaspatisstāt || 8 ||*

*vēdē cātharvaṇākhyē prathamata uditaṁ
yattriṣaptīyasūktam
tanmēdhājanmakarmāṅgamiti nigaditaṁ
kauśikēna svasūtrē |*

mēdhākāmaḥ pumān yasturagamukha tata -
ssarvalōkādhinātham

dhyāyēdvācaspatiṁ tvāṁ prabhavati sakala -
stacchrutārthō'prakampyah || 9 ||

nāsannō sattadānīmapi tu kamalayā -
'vātamēkaṁ tadānīt

tasmāddhānyatparam kiñcidapi na tamasā
gūḍhamagrē prakētam |

addhā kō vēda hētum dvividhamaviguṇam
vāsudēvābhidhānaṁ

vyūhaṁ tvāṁ prātararcyam hayamukha bhagamā -
huḥ kramāttaittirīyāḥ || 10 ||

prātaḥpūjyaṁ bhagākhyam̄ prathamamakathayan
bahvṛcāḥ pañcamē'thō

nāsatsūktē'ṣṭamē prāgvadapi samavadan
taittirīyakramāttvāṁ |

pārāśaryō'vatīrṇaṁ vadati hayamukhā -
tharvaṇaḥ kauśikastvāṁ

mēdhārtham̄ prātararcyam̄ bhagamanumanutē
saṁhitā'pyāha sādhu || 11 ||

pradyumnāntam̄ tripādbhāsvaravapuramṛtam̄
vāsudēvādibṛndē

pādastatrāniruddhō bhuvi tata udabhū -
dātmabhūrgvidhijñāḥ |

hutvā tvāṁ yajñarūpaṁ hayavadana jita -
ntē stutiṁ tanvatē'tah
nirṇītaṁ sarvavēdēśvanupamamiti tat -
pauruṣam sūktamāptaiḥ ॥ 12 ॥

sarvē vēdāḥ prajāśca pracurabahubhidāḥ
saṁśrayantē yamēkam
śāstā yō'ntaḥpraviṣṭassvayamapi daśadhā -
tmācaratyarṇavē yam ।
brahmā caikōnvavindaddharimiha daśahō -
tāramantaśca candrē
dēvāssantaṁ sahainam na hi viduravatā -
tsō'dya vācaspatirmām ॥ 13 ॥

yasmādbrahmā ca rudrassakalajagadidam
jāyatē'ntarbahiryat
vyāptyā sattāṁ ca yasmin layamapi labhatē
yaścaturvēdamūrtiḥ ।
viṣṇurnārāyaṇō'ṣṭākṣarapadaviditō
dēvakīputra ēkō
yō'tharvāṅgē madhōḥ sūdana upaniṣadi
jñāyatē mē sa indhām ॥ 14 ॥

śaktiḥ svābhāvikī sātra ca vividhaparā
śrūyatē jñānamēvaṁ
trēdhā tatra kriyētthāṁ balamapi tadasau
vāsudēvah sa hamsaḥ ।

yō brahmāṇam̄ vidhāya prathamamatha parān
prāhiṇōtsarvavēdān
tasmai dēvam̄ prapadyē śaraṇamahamimam̄
cāmrtaisyaiṣa sētuh || 15 ||

vamyrō viṣṇurdhanurjyām̄ hayavadana varā -
nnēcchayā cicchidustat
kōtyā cchinnaṁ ca viṣṇōḥ śira iti gaditam̄
yatpravargyārthavādē |
tacchīrṣam̄ yājamānaṁ śrutimukhata idam̄
sthāpitam̄ yuktitō'pi
prādurbhāvaḥ sa gauṇō bahumukhaharivam̄ -
śādinirdhāritō vā || 16 ||

śuklaṁ vēdaṁ vivasvānupadiśasi param̄
yājñavalkyāya vājī
vēdaikārthairvacōbhirmitamidamakhilā -
mnāyadhīkāriṇīṁ yām |
vāgdēvīṁ mōkṣadharīmē kathayati munirāṭ
tatkr̄pālabdhabhūmā
tvacchaktissētyakampyam̄ hayamukha gaditam̄
brahmavaivartavāgbhiḥ || 17 ||

tasmādvēdē'pi tatrōpaniṣadi bṛhadā -
rānyakē kāṇḍa ātmā
tvam̄ vāgdēvīyā sahādau janayasi mithunī -
bhūya sarvāṁśca vēdān |

*dhātāraṁ tasya patnīṁ tadanu tadubhaya -
dvārikāṁ vyasṭisṛṣṭīṁ
tadyajñārādhītō'smai hayavadana varā -
nyacchasīti pratīmaḥ || 18 ||*

*turyē'dhyāyē dvitīyaṁ turagamukha śīśu -
brāhmaṇaṁ vyūharūpam
prāṇaṁ sthūnāṁ śīśum tvāṁ camasamapi śīrō -
'rvāgbilaṁ cōrdhvabudhnam |
saptānāṁ dēvatānāmadhikaraṇamamī -
trēndriyāṇāṁ jayārthaṁ
vācāṣṭamyā yutam tvāṁ parikalayati tad -
brahma bhaktārtihāri || 19 ||*

*dadhyāññātharvaṇośvitridaśakṛtaśīrō -
dhāraṇādaśvamūrdhnā
tābhyaṁ prāvargyatattvaṁ hayamukha samupā -
dikṣadētadyathārtham |
ētāvatyēva tattvē kalibalavaśata -
stāmasāśśaktyadhīnaṁ
tāvatkaṁ śīrṣamāhurbhuvi janisamayē
tvatkaṭākṣatidūrāḥ || 20 ||*

*dadhyāññātharvaṇo yō hayamukha bṛhadā -
rānyakē kāṇḍa ādau
āha prāvargyatattvaṁ yadapi śatapathē
dīkṣaṇīyārthavādē |*

viṣṇvākhyam tattvamuktam punarupaniṣadi

brahma vāgīśarūpam

yacca prōktam tr̄tīyē tadapi ca sa madhu -

brāhmaṇē vakti turyē || 21 ||

vācā dēvyāniruddhēna ca sṛjati jaga -

tsarvamityagra uktō

vāhāsyō vāsudēvaḥ sa para iti madhu -

brāhmaṇam sthāpayitvā |

dadhyāññātharvanōśvitridaśahitamadhu -

tvāṣṭrakakṣyōpadēṣṭā

tattvam jānāti cētyapyakhilaśubhatanum

vakti vāgīśvaram tvām || 22 ||

dadhyāññātharvanō'sāvupadiśati madhu -

brāhmaṇam tvāṣṭrakakṣyam

yattannārāyañākhyam kavacamiti samā -

ghuṣyatē sātvikāgryaiḥ |

vṛtrasyēdaṁ vadhyāyālamiti hayamukha

brahmavidyēti tattvam

vāgīśaitē na jānanyanagha tava kṛpā -

bāhyatām yē prayātāḥ || 23 ||

tattvam nārāyañākhyōpaniṣadi kathitam

pañcarātrōktarītyā

tannāmākhyāna āhāśvamukha viśadamā -

dyam ca dharmam munīdraḥ |

gītāyāṁ saṅgrhītaṁ viśadayitumanāḥ

kṛṣṇavāhananaikyam

brūtē vēdōditatvam̄ sthirayati ca tada -

trōkta ēkāntidharmē || 24 ||

ādau nārāyaṇam̄ tam vadati madhujitam̄

dēvakīputramantē

vēdāntō mōkṣadharmē varahayaśirasam̄

prāha kṛṣṇassvamēva |

ityālōcyaiva yōgī kalijidabhijagau

tatkramāt staiti madhyē

vāhāsyā tvāṁ śaṭhārīrmunirapi manutē -

'śvam̄ puraḥ kṛṣṇamantē || 25 ||

janmādīnāṁ nidānaṁ katicidakathayan

dēvamēkaṁ tathā'nyē

dēvīmēkaṁ vidustanmithunamavikalāṁ

brahma vēdāntavēdyam |

ityēvaṁ sthāpayitvā cidacidaiviyutam̄

śrīmadēkaṁ taditya -

pyācakhyau mōkṣadharmē hayamukha janivṛ -

ttāpadēśānmuniñdraḥ || 26 ||

śrāvanāyāṁ tē'vatārē hayamukha nigamō -

ddhāraṇārthatvabuddhēḥ

rgvēdōpakramastacchravaṇabha iti niś -

cinvatē bahvṛcāgryāḥ |

*prārambhaḥ paurṇamāsyāṁ yajuṣa iti parē
yājuṣāḥ saṅgirantē
tadvēdōpakramāntē bhuvi vidhivaśagā -
stvāṁ samārādhayanti || 27 ||*

*viṣṇōḥ patnī parā vāgiti bahumanutē
bhāratī yāṁ yadīśāḥ
patyuḥ prākpañcarātrāṁ śrutimapi samupā -
dikṣadityādarēṇa |
tadvāgāśliṣṭamūrtim hayaśirasa upā -
rādhayantī niśamya
śrībhāṣyāṁ lakṣmaṇāya svapatividita yat -
yākṛtim bibhratē'dāt || 28 ||*

*vāgīśānasya mantrāṁ śrutiśikhāraguru -
stārkṣyalakṣāṁ jāpitvā
tatkāla prāpta lālāmṛtamapibadahī -
ndrākhyapuryāṁ yatiindrōḥ |
māturbhrātustanūjōttamaguṇakurukā -
dhīśavaṁśyārcitāṁ tan -
mūrtim samprāpya kāñcyāṁ svayamapi ciramā -
rādhayadbhaktibhūmnā || 29 ||*

*kālē vēdāntasūriḥ svapadamupagataṁ
brahmatantrasvatatantrāṁ
śisyāgryāṁ mūrtimēnāṁ samanayadatha tac -
chātrapāramparītaḥ |*

sēyaṁ vāgīśamūrtiṛguruvarapararakā -

lādibhiḥ sēvyamānā

ramyāsthānyāṁ trikālam vilasati vihitā -

rcādyā karṇāṭadēśē || 30 ||

dharmaṁ pūrvāśramōktam sukaramapi na kṛt -

vā'ntimōktasya tasyā -

nuṣṭhānēśaktibhītam hayamukha kṛpaṇam

lambhayitvā"śramaṁ tam |

śōbhōdrēkādinā'rcāviśaya upagatē

kōṭipūjyāṁ tulasyā

svōpākhyāvyākṛtim cākalayasi kiyatī

mayyanarghā dayā tē || 31 ||

itthāṁ vāgīśapādūyugalasatatasāṁ -

sēvanārcādīdīkṣāḥ

tatraitāṁ navyaraṅgēśvarayatiranaghā -

mārpayadratnamālām |

ēnāṁ nityāṁ paṭhantō bhuvi manujavarā

bhaktibhūmnēpsitārthān

sarvān vindanti vāhānanavarakaruṇā -

pāṅgadhārābhīṣekāt || 32 ||

॥ śrī lakṣmīhayavadana ratnamālāstōtram samāptam ||